

**ПРАВДАТА ИЗТЪНЯВА, АЛА
СЕ НЕ КЪСА
АЛБАНСКА НАРОДНА
ПРИКАЗКА**

chitanka.info

Имало-нямало, кой знае, ала в живота на човека повече мъки и тегла има, отколкото радост.

Та слушал съм да разправят, че преди много години в нашата страна живеела бедна вдовица с едничкия си син. Колибата им била накрай града до една голяма река, по която плавали кораби, идващи от далечни морета. От сутрин до късна вечер майката бухала с бухалката край брега на реката людско пране. Така изкарвала по някоя пара да се изхранят двамата. Когато синът поотраснал, тя му казала:

— Синко, ти вече си на години. Добре ще е да се хванеш на работа, да ми помагаш, че ние сме сиромаси, пък и аз вече остарях и не съм като преди.

— Право казваш, мамо — отговорило момчето. — И аз все си мисля за това. Мислих и намислих: да напишем писмо на моя кръстник, който е търговец в Смирна. Може да се съгласи да ме вземе при себе си да му помагам. Аз ще залагам да изуча търговията и като се позамогна, ще ти пращам пари, та и ти на стари години да разбереш, че син си отхранила.

Майката се съгласила. Написали писмо. Подир някое време се получил отговор: кръстникът на драго сърце се съгласявал да приеме кръщелника си да му помага, защото той бил неженен и си нямал никой свой в оня голям град.

Майката приготвила дрехи на сина си, дала му храна за из път и го изпратила с благословия. Момчето отишло на пристанището. Там намерило кораб, който заминавал за Смирна. Главило се да мие дъските и да готви на моряците — така да се наплати за превоза.

Разперил платна корабът и подир някой и друг ден благополучно хвърлил котва в пристанището на Смирна. Кръстникът посрещнал кръщелника си с доволство, завел го дома и на дюкяна, показал му какво да работи: да готви и почиства в къщи, а сетне да помага в търговията.

Момчето било умно, честно и работливо — вършело всичко, както трябва: ставало рано сутрин, почиствало къщата, а сетне отивало на пазар и приготвяло яденето. Като си свършело къщната работа, заставало в дюкяна на тезгяха, теглело брашно и ориз, мерело басма и шаяк. Търговецът бил много доволен и му давал добра плата. Малкият пращал на майка си половината пари, а останалото скътвал да има,

когато му потрябват. Така изминали няколко години. Пораснало момчето, станало напет и хубав момък.

Веднъж, като излизал от дома на път за дюкяна, спрял го един носач, който носел на гърба си голям сандък и му рекъл:

— Момко, продавам този сандък. Ако го купиш, може и да съжалиш, ала ако не го купиш, сигурно много дълго ще съжеляваш.

Момъкът се позачудил и рекъл:

— Добре! Ще го взема. Може пък туй да ми е късметът. Колко му искаш?

— Петстотин пиастри.

Върнал се момъкът, извадил из под дюшека спестените си пари, наброил на носача петстотин пиастри. Носачът внесъл сандъка в килера, където били струпани разни сечива и вехтории и си отишъл. А момъкът се завъртял около сандъка, помъчил се да го отвори, ала не могъл да намери нито капак, нито ключалка. „Е — рекъл си на ума, — сега бързам за дюкяна. Като ми остане време, ще го разбия да видя какво има вътре, защото е доста тежък.“ И отишъл на дюкяна при кръстника си. Там се улисал в търговията и съвсем забравил за сандъка.

На другия ден било неделя. Търговецът отишъл в търговското кафене, а момъкът — на черква, като си помислил: „Ще сготвя, щом се върна.“

Когато се върнал, момъкът се почудил, че трапезата била наредена — подредена като за най-голям празник, а яденето било сварено, и то така хубаво, както от най-добър готвач. „Сигурно кръстникът го е направил, за да ме засрами, че съм излязъл преди да си свърша домашната работа“ — си рекъл той.

На обяд търговецът се прибрал. Седнали да ядат. Щом куснал още първата хапка, възкликнал:

— Синко, облог давам, че днес и самият султан няма на трапезата си толкова вкусно ядене. Бравус ти казвам! Станал си добър готвач.

Онзи си помислил, че кръстникът му се подбива с него, изчервил се и замълчал.

Понеделникът бил пазарен ден. Затова момъкът оставил купената риба — смятал да я сготви, когато се върне към обяд и побързал да отиде на дюкяна да помага. Знаел, че него ден ще има

много купувачи. Продавал, що продавал, наближило обяд. Той изтичал дома да сготви. Каква била изненадата му като намерил на трапезата сложени няколко блюда с риба, приготвени по най-различен начин и така хубаво, че всичко наоколо ухаело и от миризмата устата му се напълнила със слюнки, а стомахът го присвил: „Аха! — рекъл си той. — Кръстникът пак ме е изпреварил и свършил моята работа.“

Търговецът си дошъл и седнали да обядват. Яденето много му се харесало и той не могъл да нахвали кръщелника си. Сега момъкът започнал да се съмнява: „Каква ли ще да е тая работа? — питал се той. — Оставих кръстника в дюкяна и тичах дотук, за да сготвя навреме. Не, сигурно не ще да е той. Трябва да разбера кой идва дома, когато ме няма.“

На следния ден той пак отишъл на пазара, напазарувал каквото трябва и го занесъл в къщи. Ала сега вместо да тръгне за дюкяна, само отворил и затворил вратата, ужким излиза, пък тихичко се скрил в един долап и загледал през една дупчица. Не се минало много време, ето ти че от килера, където бил оставен сандъкът, излязла девойка. Толкова била хубава, че на момъка му се сторило, че цялата къща блеснала. Тя си запасала една престилка и почнала да готви. А той така се замаял от нейната хубост, че вече не го сдържало. Излезнал от долапа и паднал в нозете ѝ:

— Коя си ти — ангел или жив човек? — извикал.

Тя го вдигнала, положила ръце на раменете му и заговорила, като го гледала право в очите:

— Не се бой, човек съм! Аз съм дъщеря на египетския цар. Преди няколко месеца бях дошла в Смирна да прекарам лятото тук, че у нас по него време е толкова горещо, та не се търпи. И ето един ден те срещнах на улицата, харесах те и те обикнах с цялото си сърце. Като се върнах, баща ми искаше да ме омъжи за сина на един свой велможа, когото си избрал за наследник на престола, защото аз съм едничкото му чедо. Знаех, че баща ми няма да ме даде на теб и му казах, че не искам да се омъжа. А той така се разлюти, че заповяда да ме затворят в един сандък, да ме отнесат далеч от Египет и да ме продадат. Помолих човека, който ме беше взел, да ме продаде в Смирна на тебе. Това е всичко. Сега, ако ме искаш, ще остана при теб и ще ти бъда вярна до гроб жена, пък баща ми да прави каквото ще.

Нашият момък не могъл място да си намери от радост, като чул тия думи. Веднага отишли и се венчали. Той намерил още същия ден един кораб, който заминавал за родното му място и се спазарил да откарат сандъка на майка му. Затворил булката си пак в сандъка — боял се, че някой като види колко е хубава, може да му я открадне. И ето подир няколко дни моряците откарали сандъка и го предали на бедната вдовица. Тя го отворила и много се зарадвала, щом разбрала, че синът ѝ се е оженил за такава чудна хубавица. Обикнала я като своя щерка и не знаела вече къде да я сложи.

Заживели двете жени в сиромашката колиба и зачакали момъкът да си подреди работите в Смирна, та да си дойде.

Веднаж един търговец минал покрай колибата и видял хубавицата. Той толкова я харесал, че започнал всеки ден да се навърта. Заприказвал я, показал ѝ разни скъпи накити и дрехи и я придумал да избяга с него, че той е богат и ще ѝ уреди охолен и весел живот. Ала младата жена го пропъдила и вече щом го зърнела да се задава, криела се дома. Търговецът упорствувал — пратил сватовници да я искат. Те предложили на вдовицата цяла торба жълтици, защото мислели, че тя ѝ е майка. Двете жени казали на сватовниците самата истина: че хубавицата си има мъж, когото чака да се върне от Смирна. Отишли си сватовниците посрамени.

Разсърдил се търговецът. Завистта го наранила в сърцето като отровна стрела. И написал той на младия мъж такова писмо: „Тази, за която си се оженил, е лоша и невярна жена. Тя опетни твоята чест, която ти досега пази чиста. За тебе вече не мисли, а си кани чужди мъже и много весело си прекарва времето, докато ти там в Смирна се трудиш и събираш някоя пара, та да ѝ уредиш живота...“ И все такива мръсни думи.

Щом получил писмото, младият мъж толкова се разярил, че му се щяло да убие всеки човек, който му се мерне. Тозчас си събрал нещата и тръгнал за дома. Пристигнал в родния град. Булката му го зърнала през прозореца, че се задава и изскочила да го посрещне. А той, неразумникът, без да пита и разпита, грабнал я и я запокитил в реката. Свършил тая страшна глупост и си влезнал дома, цял зачервен и запотен от гняв.

Майка му като разбрала какво е сторил синът ѝ, плеснала с ръце и си заскубала косите. Разправила му за козните^[1] на търговеца, как

искал да примами младата булка с много пари и как и двете му се присмели и го изпъдили.

Щом чул всичко това и видял колко прибързано е постъпил, той понечил да се убие, та майка му едва го склонила да не си слага и тоя грях на душата. Отишъл клетникът край реката, наел люде да търсят удавницата, та поне прилично да я погребе. Нищо не могли да намерят, че реката била буйна и отнасяла надалеч всичко. Отчаял се човекът, махнал с ръка и запрашил по широкия свят да дири лек за сърцето си...

Нека го оставим сега да скита като прокълнатата душа и да видим какво стана с хубавицата. Тя не се удавила. Като я грабнала разпенената вода, въргаляла я, подмятала я, отнесла я много далеч. Там някъде едни рибари ловели риба. Заплела се в мрежите им и те я изтеглили на сухо ни жива, ни умряла. Покрили я с платно и я оставили да дойде на себе си. В това време от там минал един турчин с кон. Той попитал рибарите дали много риба са уловили. Те му казали, че не могли да уловят, защото една жена се заплела в мрежите им и ги изпокъсала.

— Ей я там, лежи и се съвзема! — посочили му те жената.

Турчинът, щом я видял, много я харесал, че наистина си била за харесване. Предложил да я купи. Рибарите му я продали за пет хиляди пиастра, събрали си мрежите и доволни си разотишли по къщите да си кърпят мрежите. А тя като се посъвзела, видяла, че край нея стои един турчин. Той ѝ разправил как рибарите са я спасили и са му я продали.

— Какво ще да правиш сега с мен? — попитала го тя.

— Ще те заведа в харема си да добруваш и господаруваш.

— Ах, ага! Моята хубост е проклетие божие. Ще ме види някой по-силен от тебе — тебе ще погуби, мене ще отвлече. Затова най-добре дай ми дрехите си, да се облека като мъж, никой да не ме познае, че съм жена. Така само ще стигна благополучно до твоя дом.

Турчинът се съгласил. Тя взела дрехите му и отишла зад едни храсти, където пасел неговият кон. Там се предрешила, яхнала кончето и препуснала по-бърже от вятър. Турчинът поседял, поседял и като не знаел защо толкова много се бави, отишъл да види какво става с нея. Видял само празно място. Завайкал се, заругал, че сега е без жена и без дрехи, без кон и без пари.

А хубавата египтянка препускала, препускала ден и нощ. Прехвърлила много планини, прекосила много равнини, преплувала много реки. Вятърът я брулил, дъждът я мокрил, слънцето я сушило. Накрай се огледала — дошла била в родната си страна. Отправила се за престолния град. Пристигнала посред нощ. Градските порти били затворени, та полегнала да дочака утрото.

А, забравих да ви кажа, че преди някое време баща ѝ, царят, бил умрял от горест и разкаяние, защото пропъдил щерка си. Тогава се събрали всички велможи и сановници, решили да разпратят люде по четирите краища на земята да дирят царкинята, че друг наследник от царска кръв нямало. Людете изходили и избродили целия свят не могли да я намерят. Тогава първенците решили:

— Държавата ни не може без цар, че народът ще се разпилее и страната ни ще запустее. Затова нека да направим цар онзи, който утре заран пръв влезе в града ни.

На другия ден, още с първите лъчи на слънцето отворили градските порти и предрешената царкиня, премръзнала от нощната хладина, побързала да влезе в града да потърси подслон. Още не направила две-три крачки, заградили я войници и войводи и я повели към двореца. Там се били събрали вече всички първи люде на царството и чакали да разберат, какво съдбата им е пратила. Когато огледали младия мъж и видели, че по лицето му е изписано колкото хубост и сановитост, толкова мъдрост и благородство, зарадвали се, паднали в нозете му — избрали го за свой цар, без да разберат, че е жена и то царевата щерка. Такива работи стават не само в приказките, ами и наистина — инак нямаше да се приказва.

Седнала нашата хубавица на бащиния си престол и почнала да управлява. И като била много видяла и препатила, познавала хорските болки, затова управлявала справедливо и разумно. Скоро народът толкова я обикнал, че окачили лика ѝ по всички чешми и кладенци да му се радват поданиците. Наредила тя тогава на своите люде тайно да следят и внимават, като дойде някой чуждоземец да пие вода и се заплесне в нейния лик, завъздиша, да го отведат в двореца и да го пазят, докато тя им каже.

Минало се що се минало, ето че един ден довтасал в египетска земя онзи търговец, виновник за всички злощастия на двамата млади. Щом съзрял царевия образ, който толкова приличал на онази мома,

загледал се, завъздишал. Поставените люде го грабнали и го откарали в една стая.

Подир някой и друг ден група рибари отишли да пият вода на една чешма и като видели царевия образ, заръгали се в хълбоците, зашепнали си, завъздишали, че те били същите, които спасили жената от водата. Поставените люде подкарали и тях. Отвели ги в двореца и ги заключили в друга стая.

След няколко дни минал и турчинът. И той видял лика, заклатил глава, въздъхнал — спомнил си за оная хубавица, що го беше оставила наред пътя гол и без кон. И него го запряли отделно.

И чудни са наистина пътеките на съдбата! След като онзи млад и неразумен мъж избродил всички близки и далечни земи, дано намери утеха за разбитото си сърце, един ден пристигнал окъсан и брадясал като разбойник в столицата на Египет. Седнал край една чешма да си измие прашното лице, да си накваси пресъхналите устни, да си размекне коравия хляб. А щом видял образа на своята обична, паднал и примрял, пък като се свестил и завъздишал, заплакал.

— Ах, колко прилича на моята мила жена, която аз погубих!

Прибрали и него в двореца.

Когато предрешеният цар научил, че всички, които искал да събере, се намират под покрива на двореца, свикал своите велможи и сановници да чуят какво ще отсъди техният повелител. Те застанали в кръг от двете страни на престола и зачакали. Вкарали всички задържани, които гледали подплашено на четири страни и не знаели защо са ги заперели и какво ще ги правят. Царят заповядал:

— Ще говори само онзи, на когото аз кажа! Пръв ти, търговецо, кажи защо така въздишаше, когато видя моя образ на чешмата? Кажи самата истина, иначе ще заповядам на палачите да те скъсят с една глава!

Търговецът се разтреперал и рекъл:

— Царю-господарю, щом ме питаш, ще ти кажа право. Твоят лик ми напомни за една хубава жена, която аз, като не можах да примамя с нищо, направих така, че мъжът ѝ я уби.

И разправил всичко по ред, както е. А мъжът, като слушал тая изповед, скочил на няколко пъти — искал да удуши клеветника. Стражата едва го задържала.

— Ти си призна чистосърдечно греховете. Седни сега настрана да изслушаме и другите, какво има те да ни кажат! — обърнал се царят към търговеца, а сетне към рибарите: — Ами вие, защо като видяхте моя образ започнахте да си шепнете и да въздишате?

Най-старият рибар излезнал напред и рекъл:

— Царю честити, твоят образ ми припомни за една жена, която ние извадихме от разпенената река полумъртва.

И разправил как после я продали на турчина. Дошел и на турчина ред:

— Аз — рекъл — я купих от рибарите. Ала тя ми взе дрехите и коня и избяга.

Всички царедворци, като слушали тая чудна повест, шепнели си и поглеждали към своя цар. Той им дал знак да мълчат и да изчакат края. Сетне запитал нашия злощастен мъж:

— Ами ти защо така се разрида и завайка?

— Ах, царю честити, аз съм най-окаяният човек на света. Повярвах в клеветите на този търговец и погубих жена си, преди да разпитам виновна ли е или не. — Разплакал се и добавил: — Избродих всички земи и пак ще тръгна да я диря, щом сега знам, че е жива. Ала дали ще я намеря и дали тя ще ми прости за неразумния съвет, който гневът ми даде?

— Ще я намериш — рекъл царят и станал от престола. — Почакай! Аз ще ти я доведа, защото тя е тук.

И излезнал от стаята.

Подир малко пред очите на всички застанала облечена в скъпи дрехи нашата хубавица. Всички се изблецили и засушукали: царедворците познали в нея дъщерята на покойния цар, мъжът — своята изгубена обична невеста, търговецът, рибарите и турчина — оная гиздава жена, с която съдбата ги беше събрала за кратко. Мъжът се проснал в краката ѝ и си държал главата, да не би да му изхвъркне ума от луда радост. Поискал ѝ прошка. А тя го повдигнала, прегърнала го и го сложила да седне до нея. Сетне извикала хазнатаря и му заповядала да даде на всеки рибар по един калпак пари, за гдето я бяха избавили от буйната река; на турчина — десеторно колкото му беше отнела. А търговецът стоял като вкопани треперел, защото знаел каква награда заслужава за коварството си. Ала хубавицата махнала с ръка и рекла:

— Пуснете го! Халал да му е животът! Не искам да помрачавам с кръв тоя най-светъл ден в живота ми.

Още същия ден вестители разгласили по цялата царщина, че изгубената царева щерка се е намерила и че си има мъж, който ще царува и управлява заедно с нея.

И започнали тогава едни веселби — леле, мале: гайдите ручели, зурните пищели, тъпаните думкали — такава шумотевица се вдигнала, че птиците се изпоплашили и отлетели далеч-далеч в пустите гори, пък рибите на дъното на морето не могли да заспят.

Такъв е на приказката краят! Да помнят всички, да знаят, че правдата изтънява, ала си здрава остава, а лъжата отдалече засмърдява. Фу!

[1] *Козни* — зли, коварни замисли срещу някого. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.